

УДК 811:378.147.091.32-028.22

ОПТИМІЗАЦІЯ АМЕРИКАНСЬКОЇ АКАДЕМІЧНОЇ ЛЕКЦІЇ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ РОЗДАТКОВОГО МАТЕРІАЛУ ТА ІНТЕРАКТИВНОГО КОНСПЕКТУ

О.І. Гридасова, канд. філол. наук, Л.М. Рябих (Харків)

Статтю присвячено розгляду роздаткового матеріалу та інтерактивного конспекту як засобів оптимізації американської академічної лекції, проаналізовано особливості типів роздаткового матеріалу та інтерактивного конспекту, встановлено їх основні комунікативні завдання, а також переваги та недоліки використання цих мікрожанрів у навчальному процесі. Розглянуто вплив спільногрупового, спеціальногрупового та індивідуального чинників на використання зазначених мікрожанрів, ґрунтуючись на частотності їх використання. Визначено домінантність або периферійність роздаткового матеріалу та інтерактивного конспекту як мікрожанрів американської академічної лекції.

Ключові слова: американська академічна лекція, інтерактивний конспект, мікрожанр, навчальний процес, роздатковий матеріал.

Гридасова Е.И., Рябых Л.М. Оптимизация американской академической лекции путем использования раздаточного материала и интерактивного конспекта. Стаття посвящена рассмотрению раздаточного материала и интерактивного конспекта как способов оптимизации американской академической лекции, проанализированы особенности типов раздаточного материала и интерактивного конспекта, установлены их основные коммуникативные задачи, а также преимущества и недостатки использования этих микрожанров в учебном процессе. Рассмотрено влияние общегруппового, специальногруппового и индивидуального факторов на использование указанных микрожанров, основываясь на частотности их использования. Определена доминантность или периферийность раздаточного материала и интерактивного конспекта как микрожанров американской академической лекции.

Ключевые слова: американская академическая лекция, интерактивный конспект, микрожанр, раздаточный материал, учебный процесс.

Grydasova O.I., Ryabykh L.M. Optimization of the American academic lecture through handout and class note usage. The article examines handout and class notes as the optimization means of the American academic lecture, it analyzes the features and types of handout and class notes. The advantages and disadvantages of using these micro-genres in the teaching process are subjected to analysis as well as their basic communicative tasks. The influence of general, group and individual factors on the use of handout and class notes is analyzed based on their frequency. The dominant or peripheral status of handout and class notes as micro-genre of the American academic lectures is proved.

Keywords: American academic lecture, class note, handout, micro-genre, teaching process.

До актуальних проблем методики викладання у вищій школі належить вивчення засобів, що оптимізують навчальний процес. Із плином часу спектр цих засобів значно розширюється: якщо раніше викладач міг демонструвати предмети, малюнки чи здійснювати досліди, то із часом з'явилися технічні засоби навчання, а сьогодні значну питому вагу мають також інформаційні технології.

Сьогодні вітчизняна освіта ставить перед собою амбітні завдання, реалізація яких потрібна для відповідності найвищим світовим стандартам. До нагальних завдань вищої школи належить і аналіз різноманітних інструментів, що сприяють оптимізації навчального процесу.

Об'єктом нашого дослідження є засоби оптимізації американської академічної лекції, зокре-

ма роздатковий матеріал та інтерактивний конспект. Матеріалом дослідження послужили лекції викладачів Єльського університету – одного з провідних вищих навчальних закладів США. Ці лекції розміщені в мультимедійному форматі на сайті університету.

Метою роботи є з'ясування специфіки роздаткового матеріалу та інтерактивного конспекту як інструментів оптимізації навчання, встановлення їх основних комунікативних завдань, а також аналіз переваг та недоліків використання зазначених мікрожанрів американської академічної лекції.

Американська академічна лекція (ААЛ) має статус макрожанру, бо потенційно може містити у своєму складі мікрожанри. Заданими нашого аналізу до цих мікрожанрів належать *роздатковий матеріал* та *інтерактивний конспект*, що і буде розглянуто далі.

Останнім часом більшість вчених сходяться на думці, що роздатковий матеріал для супроводу лекції є ефективним методичним прийомом, але часто виникає плутанина і розбіжності у розумінні того, яким повинен бути згаданий матеріал і коли його слід залучати до навчального процесу. Все частіше, коли ми говоримо про роздатковий матеріал, ми маємо на увазі не купу паперових копій, розданих на лекції, а ресурси, що пропонуються аудиторії в електронному вигляді. У цій розвідці ми розглянемо різні типи роздаткового матеріалу у спробі відповісти на деякі з запитань про те, коли і як вони повинні застосовуватися, що в них повинно бути і як вони впливають на ефективність навчання.

Роздатковий матеріал визначається як друкований матеріал, що використовується для пояснення та сприяння засвоєння матеріалу [6; 7]. Роздатковий матеріал допомагає сприймати матеріал не тільки безпосередньо під час лекції, але й поза межами навчального закладу, ось чому термін «роздатковий матеріал» тлумачать не тільки як друковані матеріали, що роздаються під час лекції, але й ті, що передаються через електронні носії [8]. Переваги використання цього жанру є очевидними (звільнення студентів від надмірного конспектуван-

ня; забезпечення важливою інформацією, яка недоступна широкому загалу; сприяння кращому розумінню та закріпленню матеріалу; підвищення уваги та мотивації).

Але існують також протилежні точки зору, які, наприклад, пов'язують пасивність студентів із надмірним використанням роздаткового матеріалу та наголошують на тому, що студенти мають проявляти більшу самостійність під час конспектування [6].

Жанр роздаткового матеріалу досліджується у працях з педагогіки [3] та в лінгвістиці, де вивчено його функціонування в окремих жанрах наукового спілкування [5, с. 286]. Слід зазначити, що цей мікрожанр функціонує як невід'ємна складова ААЛ, де він використовується у таких різновидах:

1) Навчальна програма (*syllabus*). Цей тип роздаткового матеріалу завжди роздається викладачами на першій лекції, яка є, здебільшого, вступною. До складових цього роздаткового матеріалу можуть входити такі пункти, як інформація про викладача, його координати; інформація про курс, що викладається; література; вимоги щодо відвідування лекцій, семінарських занять; критерії оцінювання робіт. Для глибшого розуміння, пропонуємо розглянути зазначений тип роздаткового матеріалу на прикладі, поданому далі:

Syllabus

Professor: *Diana E. E. Kleiner, Dunham Professor of History of Art and Classics*

Description

This course is an introduction to the great buildings and engineering marvels of Rome and its empire, with an emphasis on urban planning and individual monuments and their decoration, including mural painting. While architectural developments in Rome, Pompeii, and Central Italy are highlighted, the course also provides a survey of sites and structures in what are now North Italy, Sicily, France, Spain, Germany, Greece, Turkey, Croatia, Jordan, Lebanon, Libya, and North Africa. The lectures are illustrated with over 1,500 images, many from Professor Kleiner's personal collection.

Texts

Ward-Perkins, John B. *Roman Imperial Architecture*. New Haven: Yale University Press, 1994.

Claridge, Amanda. *Rome: An Oxford Archaeological Guide, second edition*, Oxford and New York: Oxford University Press, 2010.

Requirements

The course requires two midterms and a term paper. The paper is approximately 8 pages of text, plus footnotes or endnotes, bibliography, and illustrations. Students should choose their topic from three options: traditional research paper, select a building/select a theme, and design a Roman city.

Grading

Midterm examination 1: 30%

Midterm examination 2: 30%

Final paper: 30%

Participation in online forum: 10%.

2) Роздатковий матеріал, що містить тест. Як правило, студенти, що починають вивчати курс, повинні визначитись чи справді він їм підходить. Для цього викладач може запропонувати пройти тест (*diagnostic test/quiz*), який показує рівень знань студента.

Цей тип роздаткового матеріалу не є доступним у матеріальній формі для користувача сайту, оскільки він актуальний лише для студентів, які хочуть вивчати цей курс а той факт, що такий мікрожанр наявний, демонструють транскрипти:

Professor Craig Wright: We're going to have a diagnostic quiz and you are taking a quiz the first day. Now that's on the back of your handout there. This is not really a quiz 'cause we're not going to collect it. You can throw it away going out. It's in here to – intended to do two things: one, to show you something about the method that we will be using in here and two, to show you something of the level of this course – the level of the course. (Listening to Music; The Department of Music; Lecture 1).

3) Роздатковий матеріал, що містить поточний тест (*problem tests*).

4) Роздатковий матеріал, що містить варіанти відповідей на поточний тест (*answer sheets/problem set solutions*), розглянемо на прикладі:

Problem set solutions

Astronomy 160: Frontiers and Controversies in Astrophysics

Homework Set # 5 Solutions

1) Consider a binary star system consisting of two $1.5M_{\odot}$ neutron stars. Suppose one of the neutron stars is a pulsar with an average observed pulse period of exactly 2 seconds. If the orbit is circular and edge-on to our line of sight, what is the maximum and minimum pulse period observed? (Note: the pulse period P_p obeys the same Doppler shift formulas as wavelength does).

Total Mass: $M = M_{NS} + M_p = 1.5M_{\odot} + 1.5M_{\odot} = 3M_{\odot} = 6 \times 10^{30} \text{ kg}$, ORBITAL period: $P = 8 \text{ hr} = 8 \text{ hr} \times 3600^{\text{sec}} = 3 \times 10^4 \text{ s}$. Now use this information to solve for the orbital velocity of the pulsar. In order to do that, we must first find the total orbital velocity of the system, where $V = V_{NS} + V_p$. Because $V_{NS}M_{NS} = V_pM_p$ and $M_{NS} = M_p$, then $V_p = V/2$.

Now combine the following equations

$$a = \frac{P^2 GM}{4\pi^2} \text{ and } a = \frac{VP}{2\pi}$$

$$VP^3 - P^2 GM \sim 2W = 4\pi^2 V^3 p^3 - p^2 GM 8\pi^3 = 4\pi^2$$

Оскільки на заняття студент повинен прийти підготовленим, викладачами складаються тести (*problem tests*), які студент має опрацювати до того, як йому надсилаються в електронному вигляді відповіді на ці тести (*answer sheets/problem set solutions*).

5) Роздатковий матеріал, що містить цитування (уривки текстів). Цей тип роздаткового матеріалу зазвичай використовується на лекціях з літератури, на яких викладач активно використовує цитування.

6) Роздатковий матеріал, що містить рекомендації до підготовки до тесту та перелік компетентностей, якими має володіти студент (*prep sheet*).

Хоча цей тип роздаткового матеріалу не є доступним у матеріальній формі для користувача сайту, але факт наявності такого мікрожанру демонструють транскрипти:

Professor Craig Wright: You will be given a list of pieces that you'll have to prepare for a little bit

and then we will play out of those particular pieces, but most importantly, I will give you a prep sheet. Each test comes in advance with a prep sheet telling you how to get ready for that particular test. (*Listening to Music; The Department of Music; Lecture 1*).

7) Роздатковий матеріал, що містить специфічну термінологію або дати.

Цей тип роздаткового матеріалу може використовуватись, наприклад, у лекції з релігієзнавства, в якій міститься багато власних імен та дат:

Professor Christine Hayes: So those are the last two things we really need to do. An overview of the structure of the Bible. So you have a couple of handouts that should help you here. (Introduction to the New Testament History and Literature; The Department of Religious Studies; Lecture 1).

8) Роздатковий матеріал, що дублює аудіовізуальні матеріали/тезисний виклад лекції (*Notes*).

9) Роздатковий матеріал, що містить інформацію корисну для студента (*help sheet*).

Цей тип роздаткового матеріалу також не є доступним у матеріальній формі для користувача сайту, але той факт, що такий мікрожанр наявний, демонструють транскрипти:

Professor Charles Bailyn: The magic word, here, is 'help sheet', which will be posted later this afternoon. (Frontiers and Controversies in Astrophysics; The Department of Astronomy; Lecture 16).

Таким чином, мікрожанр роздатковий матеріал представлений в ААЛ різними типами, які сприяють навчанню, координують організаційну роботу і можуть бути обов'язковими для кожного курсу лекцій (наприклад, навчальна програма) або довільно обиратися залежно від дисципліни та цілей викладача.

Викладачі також можуть вести *інтерактивний конспект (class notes)*, що є продуктом такого технічного засобу навчання як графопроектор та належить до мікрожанрів, що охоплюються лекцією.

У процесі проведення аналізу було засвідчено, що інтерактивний конспект використовується на лекціях з астрофізики, де для пояснення мате-

ріалу використовуються численні формули, графіки тощо. Графопроектор (інша назва – кодоскоп), за допомогою якого створюється інтерактивний конспект, є приладом, призначеним для проєкції інформації, що нанесена на спеціальну прозору плівку за допомогою комп'ютера, копіювального апарату або вручну спеціальними фломастерами [4]. За своїми функціями графопроектор збігається з використанням аудиторної дошки, яка також використовується, особливо, коли треба експонувати записи впродовж довшого часу [1]. Цей технічний засіб має низку переваг, а саме:

- Наочне приладдя допомагає зосередитися і підтримувати увагу;
- Багато людей краще сприймають інформацію візуально; вони розуміють і запам'ятовують більше з того, що вони бачать і читають, чим чують;
- Наочне приладдя допомагає контролювати роботу в групі; воно пропонує план роботи (те, про що ми говоримо в даний момент) і не дає учасникам відхилитися вбік;
- Наголошує на основній ідеї;
- Сприяє зміцненню довіри до професіоналізму й авторитету лектора;
- Легкість у підготовці
 - можна написати від руки;
 - можна роздрукувати на комп'ютері з використанням графіки;
 - можна зробити копію на копіювальній машині;
- Допомагає зберігати контроль за аудиторією
 - кімната може бути частково освітлена, а виступаючий знаходиться обличчям до аудиторії, що допомагає утримувати увагу слухачів;
- На деяких плівках для графопроектора є поля, які можна використовувати для записів;
- Вносить розмаїтість у процес навчання
 - плівки зі спонтанними записами можна зберегти і потім переписати.

Розділяють декілька типів інформації для показу за допомогою графопроекторів:

1. План лекції чи основні пункти лекції.
2. Аналіз конкретної ситуації (виклад фактів).

3. Питання (для обговорення, дебатів чи мозкового штурму).
4. Самостійний тест (розрахований на одержання відповідей учасників).
5. Графіки, таблиці, статистика, дані.
6. Цитати (уривки із законів, інструкцій тощо).
7. Матеріали, розраховані на залучення уваги – малюнки, вагомі твердження, статистика тощо).
8. Завершальний матеріал (огляд, перевірочний лист, керівництво) [2].

З цієї причини викладачі Єльського університету, лекції яких використано як матеріал нашого дослідження, іноді вдаються до використання графопроектора. За його допомогою й виникає такий сучасний мікрожанр академічного дискурсу як інтерактивний конспект.

Основними комунікативними завданнями інтерактивного конспекту є: (1) сприяння успішній рецепції усного мовлення викладача через надання візуальної вербальної (писемне мовлення) та невербальної (формули, графіки, малюнки) підтримки; (2) висвітлення ключових положень лекції; (3) інформування студентів про основний зміст і структуру лекційного курсу або конкретної лекції; (4) допомога студентам в організації самостійної роботи.

Для вирішення цих завдань викладач включає до інтерактивного конспекту інформацію про характер курсу лекцій (*Not a survey course – 3 topics in depth*), його цільову аудиторію (*preference for fresh/soph*), необхідний рівень підготовки (*high school algebra/geometry*), відмінність курсу від подібних (*ASTR 120 has similar level, but better for math/science phobic*). Основна частина інтерактивного конспекту припадає на візуалізацію ключових змістових положень, здійснювану графічно та вербально. До того ж, викладач може записувати й інструкції щодо аудиторної та позааудиторної роботи студентів (стосовно відвідування занять, виконання домашніх завдань тощо).

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що студент, який самостійно конспектує лекцію, має власні уявлення щодо того, що є у лекції головним і складає свій конспект у відповідності до цього.

Конспект власне викладача, на наш погляд, є цінним з точки зору виокремлення ключових питань та їх графічної ілюстрації саме з позиції викладача, а до недоліків можна віднести лише труднощі, пов'язані з розумінням не завжди зрозумілого почерку викладача.

Роздатковий матеріал як мікрожанр (у різних його варіантах) входить до усіх досліджених жанрових реалізацій, що визначає цей мікрожанр як **домінантний** для ААЛ. *Інтерактивний конспект* зафіксовано у 5 % усього вивченого масиву жанрових реалізацій, а отже він є **периферійним** мікрожанром ААЛ. При цьому, на використання мікрожанрів впливає **спільногруповий** чинник, це, зокрема, стосується роздаткового матеріалу, а саме: використання такого різновиду як навчальна програма (*syllabus*) на першій лекції курсу. **Спеціалізований** чинник впливає на вживання обох мікрожанрів: роздатковий матеріал, що містить цитати, використовується на лекціях з літератури, а інтерактивний конспект – з астрофізики. Вплив **індивідуального** чинника виявляється у частотності використання роздаткового матеріалу різними викладачами та в тому, що інтерактивним конспектом послуговується викладач лише одного з опрацьованих нами курсів.

Отже, викладене дає підстави дійти висновку, що роздатковий матеріал як засіб оптимізації навчального процесу є типовим для ААЛ, у той час як інтерактивний конспект на сьогодні використовується лише зрідка.

Перспективним, на наш погляд є вивчення можливостей оптимізації лекційних курсів вітчизняних викладачів, шляхом більш продуктивного й більш різноманітного вживання роздаткового матеріалу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Габай Т.В. Учебная деятельность и ее средства: [монография] / Т.В. Габай. – М. : МГУ, 1988. – 256 с.
2. Матеріали тренінгу для тренерів. [Електронний ресурс]. – Режим доступа : www.ipro.org.ua/.../15_materialy_treninga.doc.
3. Стародубцев В.А. Применение аудиовизуальных средств и раздаточных материалов на лекционных занятиях / В.А. Стародуб-

- цев, М.К. Медведева // Школьные технологии. – 2010. – № 5. – С. 104–107. 4. Что такое графопроектор? [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://sites.google.com/site/grafoprektor/cto-takoe-grafoproektor>. 5. Яхонтова Т.В. Лінгвістична генологія наукової комунікації : [монографія] / Тетяна Вадимівна Яхонтова. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2009. – 420 с. 6. How to use handouts effectively [Electronic resource]. – Access : <http://www2.wmin.ac.uk/mcshand/TEACHING/handouts>. 7. Scrivener J. Classroom Management Techniques / J. Scrivener. – Cambridge : Cambridge University Press, 2012. – 315 p. 8. Teaching and Learning Development Unit [Electronic resource]. – Access : <http://www.sussex.ac.uk/>.